

PAVOL JANÍK

Od písania k poézii

(Hodnotenie inšpirované Plachými písmenkami Jany Máteľovej)

Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že poézia súvisí predovšetkým s písaním, ale v skutočnosti bytostne závisí od vnímania, a to aj od vnímania kvalitných básní, teda od čítania skvelých textov vynikajúcich autorov. Medzi prvotným vnímaním a básnickou tvorbou je podstatná súvzťažnosť, ktorá spočíva v zmyslovej konkrétnosti. Takže – treba sa najmä vyvarovať všetkým zbytočným slovám a je nevyhnutné ísť priamo po krku bezprostrednej zážitkovosti, vynachádzanej obraznosti a dômyselnej zvukomalebnoti.

Pravdaže – medzi osobnou skúsenosťou autora a jeho literárnym dielom je veľká vzdialenosť, lebo v umení nejde o reprodukciu emocionálneho stavu tvorcu, ale o produkciu zvláštneho stavu vedomia na strane vnímateľa artefaktov. Celý vesmír je systém interakcie, ktorého špeciálnym prípadom je komunikácia a jej osobitnou zložkou je estetická korelácia.

Položartom – polovážne sa vraví, že autor nemôže vedieť, čo vlastne napísal, kým sa to nedozvie od svojich čitateľov. A naozaj – pôvodca výpovede je čosi ako vysielateľ kódovaných informácií, jeho dielo je nosič posolstva a percipient je prijímateľom správy. Dôvody nedorozumení a neporozumení môžu byť vo všetkých troch článkoch reťazca. Otázne je, čo sa autorovi podarí zo svojej hlavy vložiť do svojho diela, a nemenej problematické je, čo je schopný adresát v diele pre seba nájsť, odhaliť či objaviť.

V naznačených rozmeroch stručne zhodnotím Plaché písmenká Jany Máteľovej. Po prvé – keby nemala vôbec talent alebo aspoň jeho zreteľné záblesky, tak by som si akékoľvek komentovanie jej literárnych pokusov odpustil. Po druhé – odporúčam jej, aby smerovala od rozpačitého písania k nespornej poézii. Tri jej básne sú jednoznačne hotové a vydarené: Polárne mravce, Premeny nášho ticha a Marcová. Ojedinelé úspešné metafory sa blykli v textoch, ktoré ešte celkovo nemožno bezvýhradne akceptovať: Delenie slov, Zasnúžená, Ako muškáty, Materinská, Páľava, Tesnenie (len „vykorenené vlasy“). Ak som to správne pochopil, tak okrem básní v kolekcii autorka ponúka aj aforizmy, spomedzi ktorých je jeden v poriadku: „Šťastie je len trik v reklame na život.“ Potrápiť sa treba aj so slovenčinou, v ktorej sa korektne závisí „od“, nie „na“.

Autorke do ďalšieho vývoja želim menej slov a viac presných zásahov.